

Opsamling af forsøgsprojektet "Fulde Huse"

på baggrund af fokusgruppeinterviews med initiativgrupper i de to "forsøgslandsbyer"

Introduktion

Forsøgsprojektet "Fulde Huse"s primære formål var at undersøge hvordan en andelsbaseret eller en kollektiv tilgang til uudnyttede bygninger i landsbyer og det åbne land kan skabe fællesskabsbaserede og socialøkonomiske tiltag, som kommer hele lokalområdet til gavn. Det kan f.eks. være i form af nærindkøbsmuligheder, kontor- og værkstedsfællesskaber, turistfaciliteter m.m.

I projektperioden har vi understøttet den "praktiske" udvikling af initiativerne i to udvalgte forsøgslandsbyer, dvs. udvikling af konceptet, formalisering af organiseringen, sikring af startøkonomi og udvikling af en langsigtet forretningsplan.

Forsøgsprojektets læring er opsamlet på baggrund af to fokusgruppeinterviews afholdt i hver af de to deltagende initiativgrupper i december 2018 og januar 2019. Spørgsmålene i interviewundersøgelsen bygger på metodeovervejelser, vi har haft undervejs i projektet.

De konkrete initiativer i de to forsøgslandsbyer.

Den 3. april 2018 udsendte vi et "Open Call" til lokalråd i kommunerne Sorø, Ringsted, Kalundborg og Slagelse. I juni 2018 udvalgte vi to lokale initiativgrupper til at indgå i samarbejdet. Forløbet for udvælgelsen bestod af en skriftlig tilbagemelding fra initiativgrupperne og et afklarende møde.

Vi udvalgte nedenstående to initiativgrupper:

1. **"Bis'koppen"** – et initiativ omkring et delvist uudnyttet missionshus i Landsbyen Bisserup i Slagelse kommune. Initiativets formål var at skabe fælles aktiviteter for området – i løbet af processen kom der også fokus på etablering af et kontorfællesskab, et sted for unge mennesker og turistfaciliteter.
2. **"Bjergtaget"** – Et initiativ i landsbyen Bjergsted i Kalundborg Kommune omkring etablering af et kontorfællesskab og "Byens hus" med et fokus på musikundervisning inkl. visioner om at etablere turistfaciliteter i forbindelse med udvikling af "Istidsruten". Huset fremstår i dag som en "kunstnerbolig" (oprindelig en smedje). Husets ejer ønskede at åbne op for en benyttelse og opbygning af husets loftsrum til bl.a. kontorfællesskab og ydermere ønskede han at testamentere sit hus til landsbyen.

De to cases blev udvalgt bl.a. på grund af:

- deres indbyrdes forskellighed. "Bjergtaget" i Bjergsted var bl.a. initieret af en ung tilflytterbørnefamilie fra København (inspireret af det eksisterende lokalråd). I Bisserup var en del af initiativgruppen medlemmer af et veletableret lokalråd, og byggede allerede på en høj grad af lokal opbakning.

- Begge initiativgrupper ønskede at overtage huset, men de var usikre på vejen derhen.
- Begge initiativgrupper havde et tydeligt afsæt i form af at handle for "lokalsamfundets bedste" – men på forskellig vis.
- Initiativet i Bjergsteds visioner og kommunikationsform havde umiddelbart en appel til unge og tilflyttere, mens Initiativet i Bisserup i første omgang havde en appel til en lidt ældre målgruppe.

Den lokale udviklingsproces tilrettelagdes i tæt samarbejde med de lokale initiativgrupper. Vi har brugt innovations- og socialt entreprenørskabs værktøjer og metoder – og vores fokus var, at understøtte den "praktiske" udvikling af initiativerne, dvs. udvikling af konceptet, formalisering af organiseringen, sikring af startøkonomi og udvikling af en langsigtet forretningsplan.

Målet var at udarbejde en "køreplan" for realisering af initiativerne.

Med initiativgruppen Bis'koppen har vi i perioden 15. juni 2018 – 31. januar 2019 arbejdet med følgende:

- Udvikling af selve konceptet, som umiddelbart bar præg af at henvende sig til en ældre målgruppe. Konkret etablerede vi en mindre workshop med initiativgruppen.
- Understøttelse af foreningsdannelse: Foreningen Bis'koppen blev stiftet den 22.9.2018
- Understøttelse af processen omkring en betinget købsaftale mellem Bis'koppen og ejeren af huset "Indre Mission". Den 1.11.2018 indgik Bis'koppen og Indre Mission en betinget købsaftale, med en fast købspris og en aftale om at Missionshuset kunne lejes indtil overtagelsen senest den 1. januar 2020.
- Rådgivning omkring fondsansøgning og konkret hjælp med udarbejdelse af den første ansøgning.

Efter endt projektperiode for "Fulde Huse" har Bis'koppen den 1. juni 2019 købt ejendommen. Midlerne hertil er skaffet ved hjælp af fondsmidler (fra Lokale- og anlægsskuffonden), medlemsbidrag, sponsorer, salg af støttebeviser og fortjeneste fra café m.m. Der er også skaffet midler til renovering og istandsættelse – blandt andet fra Slagelse kommunes Byfornyelsesfond. Foreningen har i dag over 180 medlemmer. Den fremadrettede drift af huset finansieres gennem medlemskaber, brugerbetaling og huslejetilskud fra den lokale kirke, der også benytter huset. Der arbejdes fremadrettet også på etablering af et kontorfællesskab.

Med initiativgruppen omkring Bjergtaget har vi i perioden 15. juni 2018 – 31. januar 2019 arbejdet med følgende:

- Udvikling af konceptet: Udfordringen i initiativet omkring Bjergtaget var, at nogle af visionerne først kunne realiseres, når bjergtaget arvede huset - og at andre aktiviteter, som f.eks. kontorfællesskab i mellemtiden skulle etableres i en uudnyttet loftetage. Hele konceptudviklingen var dermed afhængig af, hvordan initiativet kunne organiseres.

- Organisering af initiativet: Vi etablerede en mindre workshop med initiativgruppen, hvor vi gennemgik forskellige scenarier for organiseringer, hvor initiativgruppen, ejeren af huset, lokalrådet og andre interessenter i byen kunne inddrages på forskellig vis. Formålet med workshoppen var at give initiativgruppen et overblik over fordele og ulemper ved forskellige organiseringer.
- Indhentning af juridisk hjælp: På baggrund af arbejdet omkring organiseringen gennemgik vi problemstillingerne hos en advokat og etablerede herefter et møde med initiativgruppen og advokaten for juridisk hjælp til endelig organisering og testamentering.
- Formalisering: I november 2018 blev foreningen Bjergtaget stiftet og i december 2018 underskrev ejeren af huset et testamente, som bestemte, at Foreningen Bjergtaget skulle arve huset.
- Fondsansøgning: Rådgivning omkring fondsansøgning og konkret hjælp med udarbejdelse af den første ansøgning. I starten af februar bevilger LAG Midt-Nordvestsjælland kr. 400.000 til initiativet.
- Samarbejde med eksterne partnere: En repræsentant fra initiativgruppen indgår i en netværksgruppe omkring Istidsgruppen, hvor der er interesse for at medtænke Bjergtaget som et potentielt turismespot.
- Samarbejde med kommune: Efterfølgende har Bjergtaget været i tæt dialog med Kalundborg kommune om videreudvikling af initiativet og har opnået en stor bevilling til renovering af huset.

Forsøgsprojektets læring

I processen med at understøtte de to forsøgslandsbyers initiativer har vi taget afsæt i en hybrid tilgang og metode, der både tager afsæt i det kollektive/fællesskabsbaserede og i en forretningsmæssig forståelse. Det vil sige, når vi har understøttet de to forsøgslandsbyers processer, så har vi hentet metoder og tilgange fra innovations- og entreprenørskabsværktøjer, lokalsamfundsudvikling, socialt entreprenørskab, andelsorganisering, forretningsudvikling og projektstyring. Det er metoder og redskaber, der bygger på flere forskellige traditionelt adskilte tilgange.

Nedenfor skitseres hvilke metodiske dilemmaer der er i det mix af metoder og tilgange og hvilken læring LandSkaberne fremadrettet tager med sig.

Interviewspørgsmålene var opdelt i tre følgende temaer.

1. Balancen mellem det entreprenante initiativ og det brede engagement – i lokalsamfundet.
2. Balancen mellem det sociale (almennyttige) fokus og den økonomiske bæredygtighed (forretningsudvikling)
3. Mødet mellem tilflyttede (urbane) børnefamilier og de eksisterende (forenings)aktive grupper.

Vi har valgt at blande citaterne fra de to interviews i opsamlingen, men vil gøre rede for forskelle og ligheder i de to initiativgrupper i det følgende. Alle navne og stednavne er anonymiseret med et "...". Fra hver initiativgruppe deltog henholdsvis fire og seks deltagere.

Tema 1

Balancen mellem "den entreprenante initiativgruppe og "det brede engagement" – i lokalsamfundet

➤ *Det som vi har lagt vægt på*

Når vi har understøttet de to forsøgslandsbyers initiativer, har det været med et klart fokus på det "almennyttige" – at initiativet skulle komme hele landsbysamfundet til gavn. Vi har derfor taget udgangspunkt i en klassisk lokalsamfundsmetode som ABCD- modellen.¹

Det, vi har gjort anderledes, er at vi fra start af **understøtter realiseringen af et koncept**, båret af en initiativgruppe, men med den "klausul" at idéen/konceptet skal have et **almennyttigt formål**, der kommer hele lokalområdet til gavn. Vi tager ikke udgangspunkt i brede lokalsamfundsprocesser, hvor f.eks. det at kortlægge alle ressourcer i lokalsamfundet er udgangspunktet for en bred idé-genereringsproces.

Det vil sige i balancen mellem at støtte "det entreprenante initiativ" og "det brede engagement i lokalområdet" tager vi udgangspunkt i det entreprenante initiativ.

Samtidigt arbejder vi bevidst på at fremme et ressourceperspektiv på landsbyer og det åbne land fremfor at reproducere en forfaldshistorie. (Fulde huse bygger på en opfattelse af uudnyttede bygninger som en ressource).

➤ *De dilemmaer vi ser:*

Risikoen ved at tage udgangspunkt i det entreprenante initiativ er, at enkelte stærke kræfter kan løbe med definitionsretten af, hvad der er behov for i lokalområdet. Omvendt så er risikoen ved en klassisk ABCD-metode, at kreative og entreprenante kræfter, der allerede har en idé, der løser en konkret lokal udfordring "dør ud" i længerevarende processer i lokalområdet med mapping af ressourcer m.m. Det som har været vores opmærksomhedspunkt i processen har været: hvordan sikres lokaldemokratiet og den lokale forankring, når man tager udgangspunkt i den entreprenante idé/koncept båret af en mindre initiativgruppe?

Med afsæt i det dilemma har vi stillet spørgsmål til initiativgrupperne om oplevelsen af at være en mindre initiativgruppe med et koncept – som angår hele lokalområdet/landsbyen.

➤ *Interviewet har taget udgangspunkt i følgende spørgsmål:*

1. Hvilke fordele har I oplevet der er ved at starte med fokus på jeres idé og ikke på en bred lokalsamfundsproces, hvor alle kunne byde ind med idéer og forslag?
2. Hvilke ulemper eller udfordringer har I stødt på?

---

¹ ABCD: Asset Based Community Development (Ressource Baseret Lokalsamfunds Udvikling)

3. Hvornår har I været mest i tvivl om hvorvidt det var det "rigtige" at gøre? Nævne gerne en konkret situation
4. Hvornår har I været mest sikre på, at det var "det rigtige" at gøre?

Gennemgang af udvalgte citater, tema1

Til spørgsmålet om fordelene ved at starte ud som en mindre gruppe med udgangspunkt i en ide eller koncept, så peges der både på behovet for initiativgruppens indre mobilisering:

"Fordelen er jeg synes vi får et godt samarbejde her. Vi skal også lære hinanden at kende. Vi har vores styrker og svagheder alle sammen..."

- og på graden af dynamik i en lille gruppe

"så den lille gruppe er mere dynamisk, det bliver man bare nødt til at se, at det er sådan det er..."

Til spørgsmålene omkring hvornår initiativgruppen har været mest i tvivl om, hvor vidt det var "det rigtige" at gøre svarer en repræsentant således:

"I bund og grund har vi overhovedet ikke været i tvivl om selve projektet og hvorfor gør vi det her. Det har vi jo ikke været i tvivl om, men selvfølgelig den der demokratiske nøgle der, som du jo også er inde i at snakke om, "...", (repræsentant for initiativgruppen) der har vi jo været i tvivl, de snakker har vi jo haft med hvordan kan vi gribe det her an, og så har vi jo valgt at tage det spor, som vi kunne mærke – det her det fungerer, ikk

Og der fortsættes med at indkredse hvilken form for tvivl de som en mindre initiativgruppe, der handler for lokalsamfundets bedste, har:

"men vi har jo været i tvivl, også fordi at vi har været bange for at det kunne give bagslag, at der var nogen, der måske syntes, at de savnede det der mere åbne, så det har jo været sådan lidt - den har vi haft med os..."

Men der er også en italesættelse af, at en mindre initiativgruppe har bedre mulighed for at skabe ro om en kompleks proces med flere interessenter:

"men vi har alligevel sagt til os selv og hinanden, at det var det rigtige spor, vi var i fordi det også var vigtigt at få det til at hænge sammen med "... (ejereren af huset). Vi kunne ikke have sådan en stor urolig gruppe omkring "... (ejereren af huset), så var projektet måske faldet sammen."

Spørgsmålene afføder også en refleksion over forskellen på generering af "den gode idé" og realiseringen af "den gode idé":

"at der stadigvæk er den her tanke om 90'ernes kaospiloter, at bare vi får en god idé, så er vi færdige, men idéerne er der, og det er en 20 år gammel idé. Idéen om huset har hele tiden ligget der. Der er forskellen, det er hvem gør det, hvem... hvem har behovet som gider at gå vejen"

I begge initiativgrupper har initiativet på forskellige vis rod i landsbyens lokalråd, hvor der gennem årene har været formuleret et lokalt ønske om initiativet. Det at initiativgrupperne griber idéen og arbejder målrettet for *realiseringen* af den, beskriver begge initiativgrupper med baggrund i et personligt drive og behov:

"Der er forskellen, det er hvem gør det, hvem har behovet som gider at gå vejen"

"Altså jeg har været sådan som jeg er hele tiden, hele mit liv, af en der er med til at få stablet ting på benene og det har I andre sikkert også været vil jeg tro. Altså det handler lidt om, hvad er det for nogle mennesker, ikk

De beskriver også, hvordan det personlige behov og drive er koblet snævert sammen med dét at gøre det for landsbyens bedste:

"så den lille gruppe er mere dynamisk, det bliver man bare nødt til at se, at det er sådan det er, så længe man så bare forstår at man arbejder for det store fællesskab. Det er jo ikke vores private – det er for fællesskabet..."

For mig er det her mit behov, altså et fuldstændigt basalt behov til at jeg mangler et sted at sidde (red. I et kontorfællesskab). Jeg kan så også godt se, at jeg .. at det behov ikke er et egoistisk behov, der nødvendigvis trumfer andre, men at det er noget, der kan være med til sætte fut under en idé, som allerede har været der..."

Sammenfatning, Tema 1

Dét, at starte som lille initiativgruppe, der handler på lokalsamfundets bedste, skabte i begge grupper en del tvivl om, hvor vidt "det var det rigtige at gøre". Begge grupper har også på forskellig vis tilkendegivet, at når graden af kompleksitet, mængden af interessenter og de økonomiske omdrejninger er høj, er der fordele forbundet med at være en mindre initiativgruppe – til at starte med. Begge initiativgrupper gik i processen fra at være en uformel gruppe til at organisere sig som forening (og har begge givet udtryk for at det var vigtigt at få hjælp til dette).

I begge grupper beskrives det, hvordan realiseringen af et koncept eller en idé afhænger af, at der er nogle entreprenante kræfter, der kan arbejde målrettet med konceptet, og at idégenereringsprocesser ikke sikrer en realisering.

Der er også fokus på hvordan det personlige drive og behov er knyttet tæt sammen med dét at handle for byens bedste.

Den læring LandSkaberne fremadrettet tager med sig er:

- at det er muligt at støtte en mindre initiativgruppes konceptudvikling samtidig med, at det almennyttige er et bærende element.
- I den første fase, hvor mindre initiativgrupper "selv går vejen" – kan det være en hjælp med let tilgængelige værktøjer til at afdække behov hos forskellige grupper (f.eks. ved hjælp af repræsentative små interviews). En sådan "værktøjskasse" til lige netop dette formål kan udvikles.
- Det vil være relevant at etablere et "økosystem" med professionelle aktører, som arbejder i landområder, der kan supplere hinanden med forskellige indgangsvinkler.

Tema 2

Balancen mellem det sociale (almennyttige) formål og den økonomiske bæredygtighed (forretningsudvikling)

➤ *Det som vi har lagt vægt på*

*LandSkabernes faglige fundament er Socialt Entreprenørskab². Det vil sige, at vi arbejder ud fra en grundtanke om at man bruger økonomien (forretning) som **middel** til at skabe samfundsmæssig (social) forandring. Organiseringen kan være på baggrund af lokale andele, som en form for demokratisk erhverv og/eller socialøkonomisk virksomhed. Vi ser en mulighed for at styrke landområdernes mulighed for at "tage økonomien i egen hånd" ved også at basere de almennyttige interesser på forretning - baseret på markedsvilkår. Vi har derfor med begge initiativgrupper i de to forsøgslandsbyer også arbejdet med at understøtte udviklingen af en langsigtet strategi for (social) forretningsudvikling omkring initiativerne. Det har både været med sigte på at gøre initiativet økonomisk bæredygtigt i en driftsforståelse, men også med mulighed for at et eventuelt overskud ville kunne bidrage til flere almennyttige initiativer. I begge Initiativer er der potentiale for turismeudvikling.*

➤ *De dilemmaer vi ser*

Vores umiddelbare erfaring er, at forretningsudvikling og det at arbejde med den økonomiske drift – efter den første udviklingsfase, er svært tilgængeligt for flere. Vores indtryk er, at mange års projektmageri er udgangspunktet for hvordan økonomi håndteres og italesættes. Vi oplever en "tøven" over at skulle arbejde med en forretningsplan, specielt hvis det handler at tjene penge på et produkt. Vores oplevelse er, at det er lidt tabu at tale om at tjene penge i forbindelse med det almennyttige arbejde.

---

² Socialt Entreprenørskab: *Socialt Entreprenørskab er dét at skabe social værdi gennem innovation med en høj grad af deltagerstyring – ofte med deltagelse af det civile samfund og ofte med økonomisk betydning. Ofte sker innovationen på tværs af de tre sektorer: stat, marked og civilsamfund. (Lars Hulgård)*

Vi har brugt værktøjer fra socialøkonomisk forretningsudvikling som f.eks. Social Business Canvas. Vores umiddelbare erfaring er, at disse værktøjer er "tunge" at arbejde med (også selvom vi kun tager dele af dem). Værktøjerne til forretningsudvikling er beregnet til virksomheder/socialt virksomheder – ikke til almindelige mennesker i lokalområder, der rejser et initiativ – som oftest ved siden af arbejde, familieliv etc. Der er brug for at udvikle værktøjer, som er beregnet til en lokal – og kollektiv - kontekst og kan anvendes af initiativgrupper, som har begrænset tid.

Med afsæt i dette dilemma har vi stillet spørgsmål til initiativgrupperne om, hvordan de har oplevet det at arbejde med forretningsudvikling og det økonomiske spørgsmål generelt.

➤ *Interviewet har taget udgangspunkt i følgende spørgsmål:*

1. Hvad tænker I, om dét at arbejde med forretningsudvikling?
2. Hvad synes I har været sværest?
3. Har I haft nogle overvejelser over, hvordan vi sammen kunne have arbejdet med forretningsudvikling?
4. Hvad virkede, af det vi gjorde sammen?
5. Hvad var der brug for at få mere af?

Gennemgang af udvalgte citater, tema2

Om det at sammensætte det almennyttige lokale formål med en forretningsmæssig tænkning var der forskellige holdninger til og oplevelser af. Et gennemgående træk i begge initiativgrupper var, at det umiddelbart skabte en "usikkerhed" eller modstand og et stort behov for at italesætte de (almennyttige) værdier, som initiativerne er opstået fra.

"Jamen Jeg tror at, at hvis jeg bare lige spontant siger noget, så er det jo, at vi måske nok har haft en lille modstand. Der kom nogle ord på banen, hvor vi på forhånd næsten kunne sige – uhhh altså fordi vi måske altså lidt, altså vi vil helst ikke være de der meget kundefokuserede, det har vi sådan lidt, når først det bliver til en forretning på den måde, så bliver det sådan. Så kommer der et eller andet afstand, kølighed indover det hele, det bliver sådan lidt beregnende på en eller anden måde, som virker sådan lidt mærkeligt i forhold til det liv, som egentligt altid har været her, som har været noget helt andet – vi skulle have vores kasse til at hænge sammen, det var da klart, men det var ikke sådan kundefokuseret eller forretningsminded, og der var nogle ord, der kom ind dér, som blev en lille smule provokerende for os på en måde..."

Også i forhold til "udefrakommende" partnere og investorer er der høj grad af fokus på at værne om det lokale værdisæt og ikke at omstille sig til "hvad som helst":

" at de der store organisationer og puljer vi er ude at søge, hvor man lige skal holde tungen lige i munden, hvad er det de beder os om, hvor er de vil have os hen, at stadigvæk fastholder, jamen det er det her, der er som er os og den balance vil jeg i hvert fald gerne forsøge på at være klar over, at vi ikke bliver trukket et andet sted hen end dér, hvor vi gerne vil være, fordi vi er stadigvæk ude i, at det er vores fritid og

vores liv, som vi bruger på det her og vores sociale relationer og alt det der. Det skal give en rigtig god mening, at vi laver det vi gerne vil."

"og hvor der også er den balance imellem, som vi også har snakket om før, vi skal stadigvæk være os selv, det er jo rigtigt, at der skal nogle penge ind i kasse, det skal jo hænge sammen, men vi vil også stå fast på at vi er "... (landsbyen) og det er dét folk kommer til, at vi ikke bliver så kundeorienterede, at vi omstiller os til hvad som helst"

Samtidig er der også en erkendelse af, at "Fulde Huse initiativer" er af en størrelse, hvor initiativgruppen er nødt til at tænke og handle anderledes end før. I begge initiativgrupper formuleres oplevelsen af et "niveauskifte" eller et før og nu:

"Ja men når vi laver forretningsmodeller og budgetter på den måde der, med hvordan skal vi nu tjene vores penge, så er vi lige pludselig orienteret omkring Istidsruten og hvad er det de vil, det skal vi servicere, ikk og det er jo fordi vi tænker noget økonomi ind i det på et andet niveau, end vi nogen sinde har haft før, og så er vi selvfølgelig også nødt til at tænke det, men der var lige sån, der tænkte jeg i hvert fald, den skulle lige synkes engang, fordi det er en ny måde at se på tingene –"

"Indtil nu har det jo ikke været vanskeligt, for vi har stort set ikke haft nogle faste økonomiske forpligtelser, tingene har bare skullet hvile i sig selv – dermed har der ikke været nogle udfordringer på det område – det kan der jo komme. Det kan jo blive en udfordring på sigt, hvis vi selv ejer det her, selv skal afholde alle udgifter til både det ene og det andet og det tredje, så er det klart, så er det en helt anden situation, vi kommer i fordi så, fordi så begynder det lige pludselig, så skal du skaffe penge."

Der er i begge initiativgrupper tegn på at niveauskiftet består i at gå fra en mindre "aktivitetsøkonomi", hvor kassen skal stemme, til at indtænke penge som en ressource, der er med til at realisere de almennyttige initiativer:

"Indtil nu har det jo ikke været vanskeligt for vi har stort set ikke haft nogle faste økonomiske forpligtelser, tingene har bare skullet hvile i sig selv"

"...som virker sådan lidt mærkeligt i forhold til det liv, som egentlig altid har været her, som har været noget helt andet – vi skulle have vores kasse til at hænge sammen, det var da klart..."

Og så er der refleksioner omkring, hvorfor det er svært at arbejde med forretningsudvikling som del af det almennyttige arbejde:

"Så jeg ser klart og det synes jeg er så spændende ved at arbejde med de der forretningsmodeller, og jeg tror der er noget med de der ord, som er netop at det er ligesom, der er patent på forretningsmodel og økonomi og regneark og budgetstyring og sådan noget, det er der jo patent på fra folk, som er meget optagede af penge og griske og faktisk ikke vil noget som helst godt. Det er en finansverden og den er svær, den har jeg svært ved også at komme ud af, fordi der er

så mange... det er så stærk en forståelse af det øh men jeg håber det her, at forståelsen vil rykke sig ud af, at penge det er ressource..."

" og det er både en erfaring i det her NGO miljø og frivillige organisationer, hvor at man har sådan lidt, hvor jeg har oplevet også mig selv have en forståelse af penge, at det er noget beskidt, altså pr. definition beskidt, og så som man kigger på det, med noget man helst ikke må beskæftige sig med og det er fint ikke at beskæftige sig med det ...."

Sammenfatning, Tema2

Vi ser en mulighed for at styrke landområdets mulighed for at "tage økonomien i egen hånd" ved også at basere de almennyttige interesser på forretning baseret på markedsvilkår. Vi har derfor med begge initiativgrupper i de to forsøgslandsbyer arbejdet med at understøtte udviklingen af en langsigtet strategi for (social) forretningsudvikling omkring initiativerne.

Dét, at sammensætte det almennyttige og fællesskabsbaserede lokale liv med en forretningsmæssig tænkning, skabte en umiddelbar usikkerhed eller modstand. Samtidig er der også i begge grupper en erkendelse af, at ved initiativer, hvor kompleksiteten og de økonomiske omdrejninger er større, er der brug for at tænke og handle anderledes end før. Det er et vigtigt element, at når initiativet er forankret i initiativgrupper i et lokalsamfund/landsby, så beror indsatsen på menneskers egen fritid, hverdagsliv og både egne og lokale værdier.

I interviewet kom der vigtige refleksioner om, hvordan ord som forretningsplan m.fl. "hænger fast" i en klassisk profitorienteret markedsøkonomisk tænkning – uden et socialt formål.

Den læring LandSkaberne fremadrettet tager med sig er:

- at i praksis - i en proces som Fulde Huse - sker der en udvikling i forståelsen af koblingen mellem det forretningsmæssige, det almennyttige og fællesskabsbaserede.
- Den usikkerhed vi mødte i processen, oplever vi som absolut relevant, i den forstand at et begreb som Socialt Entreprenørskab kan tolkes på forskellige måder, og derfor er en både åben og kritisk tilgang relevant.
- Når LandSkaberne bruger ord som forretning, kunder, marked m.fl., så er det med et klart udgangspunkt i lokal(demokrati), civilsamfund og kollektive organiseringer – og det skal vi fremadrettet arbejde på, at gøre mere eksplicit.
- Det er også nødvendigt at kommuner, erhvervsfremmesystemer og puljer, som er beregnet til initiativer i landområderne, har basal viden om socialt entreprenørskab – specielt i form af en forståelse af behovet for at sammentænke det almennyttige og det forretningsmæssige. Dette er en udfordring som LandSkaberne – sammen med andre – vil arbejde for.

Tema 3

Mødet mellem tilflyttede (urbane) børnefamilier og eksisterende (forenings)aktive grupper

➤ *Det som vi har lagt vægt på*

Flere peger på, at der er en begyndende modurbanisering i gang i forhold til unge børnefamilier, der vælger at flytte fra de større byer og ud på landet. Samtidig har vi haft et fokus på, at der er forskellige deltagelsesformer, hvor f.eks. yngre generationer kan deltage mere ad hoc og aktivitetsbaseret fremfor ved deltagelse i formelle foreningsstrukturer. Kommunikationsformer kan være forskellige med hensyn til f.eks. brug af sociale medier.

Sammensætningen af de to initiativgrupper, der har deltaget i Fulde Huse, er forskellige. Den ene initiativgruppe er initieret af en tilflyttet børnefamilie i tæt samarbejde med nogle af landsbyens "oprindelige" beboere. Den anden er initieret af landsbybeboere, der i mange år har været med til at "tage stafetten" i landsbyen.

➤ *De dilemmaer vi ser*

Vi ser et momentum lige nu, hvor der er en tilstrømning af unge børnefamilier der flytter til Landområderne. Nogle af dem af dem, gør det med ønsker om et mere enkelt liv i pagt med naturen og det lokale liv. De kan have behov for at flytte deres arbejdsliv med sig, enten i form af fjernarbejdspladser, lokale jobs eller selvstændig virksomhed. Når det er tilfældet, så er det ikke bare "et hus" de flytter ind i, men en anden livsform de gerne vil etablere. Det vil sige, de også har en interesse i at være med til at definere, hvad landsbyliv er.

Det dilemma vi ser er, at skønt eksisterende aktive grupper i landsbyen ønsker at tiltrække flere beboere og flere børnefamilie (i den ene af de to fulde huse initiativgrupper er der 60% i landsbyen over 60 år) så er forståelsen af hvordan man deltager og tager aktiv del så forskellige at de to grupper kan risikere, at gå forbi hinanden.

Med afsæt i det dilemma har vi stillet spørgsmål til en repræsentant for en ung børnefamilie og til initiativgrupperne samlet, om deres oplevelse af at indgå i det lokale arbejde.

➤ *Interviewet har taget udgangspunkt i følgende spørgsmål*

1. Hvordan har du/I som ung børnefamilie oplevet dét at indgå aktivt deltagende i det lokale liv?
2. Kan du/I som ung børnefamilie nævne de to-tre vigtigste grunde til, at du og din familie flyttede hertil?
3. Hvad bringer de unge børnefamilier med ind i Landsbyens lokale fællesskab?

På forskellig vis giver de to initiativgrupper udtryk for, at der er en tematik omkring forholdet mellem tilflyttede børnefamilier, der ønsker at tage del i det eksisterende landsbyliv.

Gennemgang af udvalgte citater, tema3

I den ene initiativgruppe er fokuset fortrinsvist, at initiativgruppen oplever, at de unge børnefamilier ikke bidrager:

"...men det handler også lidt om, hvem der gør tingene og tager initiativ til tingene, fordi det er godt nok at komme her op til en børnebrunch, som "de grå damer" har arrangeret..."

"Jeg vil gerne støtte op omkring det (en aktivitet for børn). Jeg vil gerne hjælpe til og bidrage, men der er ligesom nogle af dem, der ønsker det, der må sige – det her vil vi gerne og nu leverer vi også noget arbejdskraft.."

"Men sådan er kulturen for de unge i dag jo desværre og det er den vi skal have vendt, at de må selv komme ind og sparke til bolden"

I den anden initiativgruppe er fokuset fortrinsvist, hvordan det omvendt kan være svært for den unge tilflyttede børnefamilie at komme til at bidrage i et eksisterende landsbyliv:

"Tit så har man jo det der sammenstød mellem generationer kan man sige, ikk og her i "... foreningen har vi også snakket om det der, som du "... (repræsentant i initiativgruppen) også har sagt på et tidspunkt, men at det er jo sådan en meget etableret "... forening, der har været der i tredive år, ikk, og så sidder der jo ligesom nogen sådan lidt ældre folk, der på en måde har stafetten, og når man så kommer som sådan en ung familie, så kan det være svært ligesom at gå ind og faktisk sige, nu folder jeg mig ud i det her som er lidt - på en måde lidt statisk, ikk "

Der er også en beskrivelse af, hvordan det opleves at deltage aktivt i det lokale liv som nyttilflyttet børnefamilie:

"jeg tror uanset hvad, hvis man kommer fra brokvartererne, og man ikke er vokset op på landet og kender området eller kender dem man flytter ud til øh og måske ikke har en... altså på nogen måde fast arbejdssituation eller nogen som helst krog, øh man er i sån det der småbørneliv, hvor at alle omvæltninger ligesom ligger uden på tøjet også, så er det en rimelig heftig proces..."

- og hvordan det opleves at engagere sig lokalt som nyttilflyttet:

"Det er også en kæmpe stor ting at engagere sig lokalt, fordi man også sætter sig selv i skudlinjen, der hvor man bor..."

I de to initiativgrupper er der forskellige indfaldsvinkler til, hvordan det er muligt at skabe et samarbejde mellem forskellige generationer.

I den ene initiativgruppe er der en refleksion om, hvad en ung børnefamilie bidrager med og hvordan den eksisterende landsby kan give dem plads:

"Og så når der så kommer sådan nogle som "... og "... blæsende med et skateboard under armen ikk og med den der energi: JEG VIL GERNE noget, så er det rigtig vigtigt at vi giver plads i byen til det råderum fordi det er jo de unge, der er byens fremtid, ikk."

"Det var fordi du (en repræsentant for initiativgruppen) lige brugte det der med at give plads - altså forskellen er at give plads og give slip – altså give plads så der kan opstå noget dynamik sammen - som vi også har hørt nogen sige; ej hvor er det godt, der er kommet nogle nye til byen, så kan vi trække os tilbage..."

I den anden initiativgruppe er der behov for først at se, at nogle af de unge børnefamilier tager initiativet:

men der er ligesom nogle af dem (de unge), der ønsker det, der må sige – det her vil vi gerne og nu leverer vi også noget arbejdskraft. Så længe der ikke er nogen, der gør det, så gør jeg heller ingen ting, fordi ellers er det mig, der kommer til at lave det hele..."

I dialogen om børnefamilier bliver det også italesat hvordan der – i en mindre landsby - er grupper af mennesker, der ikke mødes og ikke kender hinanden:

"vi har jo haft to tiltag omkring børnefamilierne. Det ene det var en børnefamiliebrunch, og der må jeg sige, der kom rigtig mange, og jeg må skam melde, at jeg kendte meget få af dem i forvejen, men har nu lært dem at kende og hilser på dem og så videre, og det synes jeg har været sjovt"

Når det her lokale kan bruges, så er det jo et sted, de kan lege og holde legestue fordi de der mødre de keder sig, dem der har barselsorlov, de går hjemme i et år, og de – for at sige det rent ud – røvkeder sig – når de går hjemme. De snakker ikke med et voksent menneske. De har egentlig lidt det samme som nogle af de gamle ensomme, der ikke snakker med nogen. De snakker heller ikke med nogen dagen igennem, andet end deres lille baby"

Sammenfatning, Tema 3

Vi ser et momentum lige nu, hvor der er en tilstrømning af unge børnefamilier, der flytter til Landområderne. Vi ser et dilemma, hvor - selvom eksisterende aktive grupper i landsbyen ønsker at tiltrække flere beboere og flere børnefamilier - så er forståelsen af, hvordan man deltager og tager aktiv del, så forskellige at de to grupper kan ende med at gå forbi hinanden.

Sammensætningen af de to initiativgrupper er forskellig. I den ene er initiativet initieret af en nytilflyttet børnefamilie i samarbejde med "eksisterende" beboere. I den anden består gruppen udelukkende af dem, der har taget aktiv del i landsbyen i mange år. Svarene er derfor set fra meget forskellige perspektiver.

Begge initiativgrupper giver udtryk for, at der er en tematik omkring forholdet mellem tilflyttede børnefamilier, der ønsker at tage del, og det eksisterende landsbyliv - men initiativgrupperne ser det fra forskellige vinkler.

I Interviewet kredser den ene gruppe om, hvordan det er muligt både at give plads til nytilkommende og de initiativer, de bringer med sig, uden at det betyder, at de eksisterende trækker sig, men at nyt opstår i et samarbejde. Det udtrykkes i interviewet som forskellen mellem at "give plads" og "give slip".

Den anden initiativgruppe beskriver situationer hvor forskellige grupper – i en lille landsby – faktisk ikke møder hinanden.

En ung repræsentant for en tilflyttet børnefamilie beskriver, hvordan dét at flytte til et helt andet miljø i en livsfase med mindre børn, ustabil arbejdsituation m.m. opleves som voldsomt, og hvor dét også at involvere sig i lokalområdet er en ekstra dimension.

Den læring LandSkaberne fremadrettet tager med sig er:

- Der er behov for en samlet indsats, der griber unge børnefamilier, der gerne vil tage aktiv del i deres lokalsamfund, så spillerummet for deres energi og (urbane) værdisæt kan komme landområderne til gode.
- Der er behov for at synliggøre tilflyttede børnefamiliers værdier og motiver – og deres oplevelse af dét at flytte til et landområde – en synliggørelse der kan være med til at "ryste posen" hos de eksisterende aktive deltagere i landsbyerne.
- Det er vores oplevelse, at renæssancen omkring kooperative virksomheder, demokratisk erhverv og andelsbevægelse lige nu er mest udtalt i byområder, skønt det har sine rødder i landområder. Det vil derfor være et oplagt fundament, hvorpå en bro mellem tilflyttede børnefamilier med urbane værdier og den "oprindelige" landbefolkning, kan bygges.